

CRI(2022)06
Version tchèque
Czech version

**OBECNÉ POKYNY ECRI
DOPORUČENÍ Č. 5
(REVIDOVANÉ)**

**PRO PREVENCI A POTÍRÁNÍ
RASISMU A DISKRIMINACE VŮČI MUSLIMŮM**

PŘIJATO 8. PROSINCE 2021

Štrasburk, 1. března 2022

Povšimněte si prosím, že tento dokument je překlad. V případě pochybností, nahlédněte do původních verzí v anglickém nebo francouzském jazyce.

OBSAH

I. Předmluva	4
II. Pozadí a souvislosti	7
III. Doporučení	18

I. Předmluva

Evropská komise proti rasismu a nesnášenlivosti,

s ohledem na Všeobecnou deklaraci lidských práv;

s ohledem na Mezinárodní úmluvu o odstranění všech forem rasové diskriminace;

s ohledem na Evropskou úmluvu o lidských právech, a zejména na článek 14;

s ohledem na Protokol č. 12 k Evropské úmluvě o lidských právech, který obsahuje obecnou doložku zakazující diskriminaci;

s ohledem na Dodatkový protokol k Úmluvě o počítačové kriminalitě týkající se trestnosti činů rasistické nebo xenofobní povahy spáchaných prostřednictvím počítačových systémů;

s odkazem na obecná politická doporučení ECRI č. 1 o boji proti rasismu, xenofobii, antisemitismu a nesnášenlivosti; č. 2 (revidované) o orgánech pro rovnost v boji proti rasismu a nesnášenlivosti na vnitrostátní úrovni; č. 6 o boji proti šíření rasistických, xenofobních a antisemitských materiálů prostřednictvím internetu; č. 7 o vnitrostátních právních předpisech pro boj proti rasismu a rasové diskriminaci, č. 8 o potírání rasismu v rámci boje proti terorismu, č. 10 o potírání rasismu a rasové diskriminace ve školním vzdělávání a jeho prostřednictvím, č. 11 o potírání rasismu a rasové diskriminace při výkonu policejní služby, č. 14 o potírání rasismu a rasové diskriminace v zaměstnání a č. 15 o potírání nenávistných projevů;

s ohledem mimo jiné na doporučení Parlamentního shromáždění Rady Evropy č. 1162 (1991) o přínosu islámské civilizace evropské kultuře; rezoluci č. 1605 (2008) o evropských muslimských komunitách konfrontovaných s extremismem; rezoluci č. 1743 (2010) o islámu, islamismu a islamofobii v Evropě; rezoluci č. 1887 (2012) o vícenásobné diskriminaci muslimských žen v Evropě za rovné příležitosti;

s odvoláním na Bílou knihu Výboru ministrů Rady Evropy o mezikulturním dialogu - důstojném soužití (2008);

s ohledem na rámcové rozhodnutí Rady Evropské unie (EU) 2008/913/SVV o boji proti některým formám a projevům rasismu a xenofobie prostřednictvím trestního práva; na akční plán EU proti rasismu na období 2020-2025; a na práci Komise EU a Agentury EU pro základní práva v oblasti trestných činů z nenávisti a boje proti nenávisti a diskriminaci vůči muslimům;

připomínající zprávy zvláštního zpravodaje Organizace spojených národů (OSN) pro současné formy rasismu, rasové diskriminace, xenofobie a související nesnášenlivosti,

zejména o boji proti rasové diskriminaci, xenofobii a související nesnášenlivosti v kontextu boje proti terorismu ze dne 4. srpna 2017;

berouce na vědomí zprávu zvláštního zpravodaje OSN pro svobodu náboženského vyznání nebo přesvědčení o boji proti islamofobii/nenávisti vůči muslimům ze dne 13. dubna 2021;

berouce na vědomí strategii a akční plán OSN proti nenávistným projevům z roku 2019;

s odvoláním na pokyny vydané v roce 2011 Úřadem pro demokratické instituce a lidská práva Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE/ODIHR), Radou Evropy a Organizací OSN pro vzdělání, vědu a kulturu (UNESCO) s názvem Řešení islamofobie prostřednictvím vzdělávání: pokyny pro pedagogy k boji proti nesnášenlivosti a diskriminaci muslimů;

berouce na vědomí jmenování zvláštního zástupce generálního tajemníka Rady Evropy pro antisemitské, protimuslimské a jiné formy náboženské nesnášenlivosti a zločiny z nenávisti, jakož i zvláštních zpravodajů/zástupců a koordinátorů pro potírání protimuslimského rasismu při OSN, OBSE a EU;

s odvoláním na zásady obsažené v autoregulačních nástrojích politických stran;

v přesvědčení, že mírové soužití náboženství v pluralitní společnosti je založeno na respektování rovnosti a nediskriminaci mezi náboženstvími v demokratickém státě s jasným oddělením zákonů státu a duchovních institucí;

s poukazem na to, že judaismus, křesťanství a islám se po staletí vzájemně ovlivňovaly a ovlivňují evropskou civilizaci, a v této souvislosti s připomenutím pozitivního přínosu islámu k pokračujícímu rozvoji evropských společností, jichž je nedílnou součástí;

s vyjádřením hlubokého politování nad tím, že islám a muslimové jsou někdy zobrazováni na základě nepřátelských stereotypů, jejichž důsledkem je, že se toto náboženství a jeho stoupenci nebo ti, kteří jsou tak vnímáni, jeví jako hrozba;

s odmítnutím všech deterministických názorů na islám a s uznáním velké rozmanitosti, která je vlastní tomuto náboženství v praxi;

s ohledem na výrazný nárůst protimuslimské nenávisti a diskriminace v mnoha členských státech Rady Evropy a se zdůrazněním, že tento nárůst je rovněž charakterizován současnými formami tohoto jevu, které úzce souvisejí se současným světovým vývojem, zejména s teroristickými útoky z 11. září 2001, následným zesíleným úsilím v boji proti terorismu, situací na Blízkém východě a rostoucí migrací z většinově muslimských zemí do Evropy;

s pevném přesvědčení, že proti nenávisti a předsudkům vůči muslimským komunitám, které se mohou projevovat v různých podobách, a to nejen negativními postoji, ale v různé míře i diskriminačními činy, nenávistnými projevy a trestnými činy z nenávisti, je třeba v rámci potírání rasismu aktivně bojovat;

s odmítnutím veškerých činů a projevů, kdy je náboženství zneužíváno k ospravedlnění násilí a extremismu;

s hlubokým politováním nad tím, že velmi často jsou falešně obviňovány muslimské komunity jako celek, aniž by se rozlišovalo mezi muslimy a nábožensky převlečenými extremisty;

s důrazem na odpovědnost členských států Rady Evropy, jež musí dbát na to, aby předcházení terorismu a boj proti němu neměly negativní dopad na žádnou konkrétní etnickou, náboženskou nebo jazykovou skupinu;

připomínající, že členské státy musí upřednostňovat integraci nových členů svých společností jako obousměrný proces a pomocí integrace svého dlouhodobě různorodého obyvatelstva

předcházet rasistickým, diskriminačním nebo xenofobním reakcím některých částí společnosti na atmosféru související s bojem proti terorismu nebo náboženskému extremismu nebo s řešením problémů spojených s rostoucí migrací;

s poukazem na to, že rasismus a diskriminace vůči muslimům mají často průřezový rozměr, který se opírá o několik aspektů, jako je náboženství, národnostní nebo etnický původ a pohlaví;

s poukazem na velmi znepokojivý trend nárůstu genderově podmíněného zneužívání muslimských žen, zejména těch, které veřejně projevují svou víru;

s důrazem na to, že svoboda projevu v demokratické společnosti musí umožňovat otevřenou diskusi o otázkách týkajících se náboženství a víry, a zároveň s připomínkou, že nenávistné projevy proti jakékoli náboženské skupině nejsou s touto svobodou slučitelné;

s konstatováním, že internet je stále častěji využíván jako prostředek šíření nenávisti a předsudků vůči muslimům a že sociální sítě nedokázaly přijmout účinná opatření, která by tomuto nebezpečnému zneužívání jejich platformy zabránila;

v přesvědčení, že adekvátní reakce na tyto jevy může vzniknout pouze díky společnému úsilí všech relevantních aktérů v evropských společnostech, včetně zástupců různých komunit, náboženských představitelů, vědců, organizací občanské společnosti a dalších klíčových institucí, včetně těch, které působí v oblasti vzdělávání, sportu, kultury a politiky;

zdůrazňující, že úsilí o potírání nenávisti a předsudků vůči muslimům by mělo zahrnovat důsledné provádění právních ustanovení proti rasismu a rasové diskriminaci ve vztahu ke všem pachatelům a ve prospěch všech obětí, se zvláštním důrazem na ustanovení proti podněcování k rasovému násilí a rasové diskriminaci;

v přesvědčení, že toto úsilí by mělo zahrnovat také podporu dialogu a spolupráce mezi různými segmenty společnosti na místní a celostátní úrovni, včetně dialogu a spolupráce mezi různými příslušníky kulturních, etnických a náboženských komunit, a to na základě inspirace mezikulturními přístupy;

s jasným důrazem na úlohu vzdělávání při prosazování tolerance a dodržování lidských práv, a tím i při potírání protimuslimského rasismu a diskriminace;

Zdůrazňuje, že je třeba, aby vlády aktivně řešily protimuslimský rasismus a diskriminaci prostřednictvím vzdělávání a zajistily, aby vzdělávací systémy posilovaly odolnost žáků a studentů vůči protimuslimské nenávisti a předsudkům a aby účinně reagovaly na případy protimuslimského rasismu a diskriminace ve vzdělávacích zařízeních;

s důrazem na to, že rozmanitost vyznání v pluralitních společnostech je přínosem a že zásada mnohonáboženské a mezikulturní společnosti jde ruku v ruce s ochotou různých náboženství koexistovat v rámci společnosti, jejíž jsou součástí;

s důrazem na přínos všech náboženství pro posílení sociální soudržnosti a na povinnost členských států respektovat všechna náboženství na základě rovnosti;

se rozhodla obnovit své Obecné politické doporučení č. 5 o boji proti netoleranci a diskriminaci muslimů v souladu se svým Plánem efektivní rovnosti, který byl vypracován u příležitosti 25. výročí jeho založení.

II. Pozadí a souvislosti

Obecná poznámka

1. Mandátem ECRI a záměrem tohoto Obecného politického doporučení (GPR) je předcházet veřejným projevům protimuslimského rasismu a bojovat proti nim. V této souvislosti je rovněž důležité zdůraznit, že ačkoli jsou obecná doporučení ECRI určena vnitrostátním orgánům členských států Rady Evropy, prevence a potírání protimuslimského rasismu a diskriminace by měly být chápány jako odpovědnost všech členů společnosti.
2. Evropské společnosti tvoří bohatou kulturní mozaiku, která se skládá z různých etnických, náboženských, historických a filozofických skupin, jejichž nedílnou a respektovanou součástí jsou muslimové, kteří k ní po staletí přispívali. Navzdory tomu se od roku 2000 objevila naléhavá potřeba koncepčně pojímat nové výzvy, které souvisejí s prevencí a potíráním rasismu a diskriminace muslimů. Tato potřeba zesílila po teroristických útocích Al-Káidy 11. září 2001, po nedávném nárůstu příchodu migrantů, včetně muslimských, do Evropy a po posílení xenofobních, ultranacionalistických populistických stran a hnutí. Tyto trendy vedly k výraznému nárůstu násilných i nenásilných protimuslimských činů i rétoriky, která se stále více stává součástí politického mainstreamu. Protimuslimská nenávist a předsudky jsou ve společnosti často rozšířené a rozptýlené napříč institucionálním, politickým, společenským a ekonomickým životem. Ačkoli projevy protimuslimské nenávisti v Evropě byly a jsou kritizovány vládami, na národní i evropské úrovni chybí jednoznačná, silná a dobře koordinovaná reakce s cílem předcházet jim a trvale proti nim bojovat.

A. Historický vývoj

3. Historie muslimů a islámu v Evropě jako součástí evropských dějin je stejně složitá jako dlouhá.¹ Islám, judaismus a křesťanství vyrůstají ze stejných kořenů a hlásí se ke společným hodnotám. Toto propojení je patrné i v dějinách samotných členských států Rady Evropy. U některých z nich trvá interakce s muslimy a islámem již po staletí. Pro jiné jsou tyto zkušenosti poměrně nové. V mnoha členských státech jsou muslimské komunity v menšině, zatímco jiné členské státy jsou samy většinovými muslimskými společnostmi. To však nic nemění na skutečnosti, že islám a muslimské komunity jsou konstitutivním prvkem evropských dějin.
4. Počínaje sedmým až po šestnácté století, zejména v souvislosti s křížovými výpravami nebo reconquistou, byli muslimové a islám vykreslováni jako "jiní" nebo "nepřátelé". Pozdější koloniální, orientalistická vykreslování, z nichž některá přetrvávají dodnes, představovala muslimy jako civilizačně méněcenné a posilovala obrazy homogenního domácího "my". Škodlivé a přetrvávající důsledky kolonialismu měly v posledních desetiletích hluboký vliv také na negativní chápání muslimů a islámu. Řada globálních událostí a problémů, včetně občanských nepokojů a mezinárodních konfliktů v různých regionech, rovněž ovlivnila současné zobrazování a vnímání muslimů a islámu v Evropě obecně.
5. Za "mezník" v posilování negativních stereotypů o muslimech a islámu bývají označovány útoky Al-Káidy ve Spojených státech z 11. září 2001. Negativní vyobrazení dále zesílilo po útocích, které spáchal takzvaný ISIS (Islámský stát, Daeš) a další teroristické skupiny v různých regionech, včetně Evropy.² V reakci na tyto hrůzné činy a ve snaze řešit jejich příčiny se členské státy potýkají s náročnými úkoly, a proto přijaly rozhodná opatření na mnoha úrovních. Mnohá opatření proti terorismu a související

¹ Viz také Rada Evropy, Parlamentní shromáždění (PACE), doporučení 1162 (1991), Přínos islámské civilizace evropské kultuře.

² Viz Rada Evropy, Parlamentní shromáždění, Rezoluce 2090 (2016), Boj proti mezinárodnímu terorismu při ochraně norem a hodnot Rady Evropy, zejména § 7 a 8.

politický diskurs však měly zásadní vliv na vytváření a posilování negativních stereotypů, které vedly k současným formám protimuslimských nálad. Současně vyšší míra imigrace z konfliktních oblastí s muslimskou většinou do Evropy často vedla k tomu, že ve veřejné debatě slovo "muslim" začalo být používáno pejorativně a jakožto synonymum pro pojmy migrant, žadatel o azyl a uprchlík. Současně se objevily obavy vyplývající z toho, co je obecně označováno jako islamismus – chápáný jako nábožensky maskovaná forma politického extremismu.³ – což rovněž posílilo protimuslimské nálady.

B. Rámcové pojmy a definice

6. Navzdory velké rozmanitosti, pokud jde o jejich národnostní nebo etnický původ, jazyk a občanství, jakož i náboženskou orientaci a praxi, jsou dnes muslimové běžně a nepřesně vykreslováni jako homogenní, monolitická skupina. Konstrukce této reduktivní a statické "muslimské" identity v posledních desetiletích zesílila. Jak upozorňuje ECRI ve svých zprávách o jednotlivých zemích, ve většině protimuslimských projevů napříč Evropou je stereotyp "muslimů" do značné míry spojován se čtyřmi hlavními a vzájemně souvisejícími charakteristikami: cizáctvím, zaostalostí, hrozbou a kulturní neslučitelností se základními evropskými hodnotami, jako jsou lidská práva a demokracie. Tyto stereotypy se mohou snadno změnit v protimuslimský rasismus a diskriminaci, pokud z nich vyplývá, že určité komunity jsou prezentovány jako natolik odlišné, že nemohou žít společně. Podle názoru ECRI představují ideologie založené na neslučitelnosti národnostních/etnických nebo náboženských skupin podobnou míru nebezpečí pro sociální soudržnost jako ideologie založené na "rasové" nadřazenosti.⁴
7. Na nenávist a diskriminaci vůči muslimům je třeba nahlížet také optikou tzv. "rasizace".⁵ Monitorovací práce ECRI ukázala, že protimuslimské nálady fungují souběžně ve vztahu k různým znakům odlišnosti, které se používají k definování "jinakosti", včetně náboženství a etnického nebo národnostního původu. Vzhledem k tomu, že se muslimství - skutečné nebo domnělé - stává znakem identity, mohou být muslimové "rasizováni" také na základě svého fyzického vzhledu, náboženských nebo kulturních charakteristik bez ohledu na to, zda se sami identifikují jako muslimové, či nikoli. Kromě toho existují rozdíly ve způsobu, jakým jsou rasizováni zejména muslimští muži a ženy. Zatímco muslimští muži i ženy mohou být prezentováni jako osoby spojené s násilnými aktivitami, muslimské ženy jsou často zobrazovány jako utlačované, pasivní a postrádající intelekt a schopnost jednat.

³ Viz Rada Evropy, Parlamentní shromáždění, rezoluce 1743 (2010) o islámu, islamismu a islamofobii v Evropě, § 20. V tomto Obecném politickém doporučení se výraz "islamisté" používá pro aktivisty islamismu: ne všichni muslimové jsou islamisté (pouze menšina). ECRI důrazně upozorňuje, že by to v žádném případě nemělo být chápáno špatně nebo nesprávně vykládáno jako ospravedlnění předsudků, diskriminace nebo nenávisti vůči muslimům.

⁴ Výroční zpráva ECRI (2010): §12.

⁵ Viz stanovisko ECRI k pojmu "rasizace" (2021), zejména § 5.

8. S odkazem na své obecné politické doporučení č. 7 o vnitrostátních právních předpisech pro boj proti rasismu a rasové diskriminaci a s odvoláním na definici rasismu jako "přesvědčení, že důvod, jako je "rasa", je "rasismus"⁶, barva pleti, jazyk, náboženství, národnost nebo etnický původ, ospravedlňuje pohrdání osobou nebo skupinou osob, nebo představu nadřazenosti osoby nebo skupiny osob"⁷, ECRI soudí, že rámec rasismu je vhodný pro kvalifikaci fenoménu nenávisti a diskriminace vůči muslimům nebo těm, kteří jsou vnímáni jako muslimové. Dále se domnívá, že taková kvalifikace je důležitým krokem k plnému uznání a pochopení těchto jevů jako specifické formy rasismu v souladu s tím, co jako rasismus definuje.⁸
9. V této souvislosti je třeba připomenout, že ačkoli se pojem islamofobie v současné době vžil v politickém slovníku a ve veřejné politice získal velký prostor, je pravidelně zpochybňován, zejména s ohledem na možné nezamýšlené důsledky jeho používání a na podezření z jeho možného politického a ideologického zneužívání, které by mohlo vést k odrazování od přiměřené kritiky islámu, a tím k ohrožení práva na svobodu projevu. Často se také používá "protimuslimská nenávist" a "protimuslimské předsudky". ECRI rovněž konstatuje, že navzdory rozsáhlé literatuře a dlouhým diskusím o používání těchto pojmů chybí obecně přijímaná terminologie a definice těchto jevů. Pro účely tohoto obecného politického doporučení bude ECRI z výše uvedených důvodů označovat tyto jevy jako protimuslimský rasismus a diskriminaci, přičemž bude používat také termíny "protimuslimská nenávist" a "protimuslimské předsudky", aby charakterizovala komplexní a různorodou škálu nenávistných projevů a násilí, jakož i jakýkoli diskriminační čin namířený proti muslimům nebo těm, kteří jsou za muslimy považováni.
10. ECRI upozorňuje, že stejně jako všechny mechanismy vyloučení je i protimuslimský rasismus silně závislý na kontextu a může se měnit v čase i prostoru. Jako takový neexistuje jeden rasismus, ale různé rasismy specifické pro daný kontext, které se mohou projevovat - implicitně nebo explicitně - nejen v individuálních postojích a činech, ale také strukturálně v politických iniciativách nebo institucionálním uspořádání. Mezi tyto projevy patří předsudky, stigmatizace, diskriminace (včetně profilování), nenávistné projevy a trestné činy z nenávisti, vyloučení v klíčových oblastech života, jako je vzdělávání, zaměstnání a bydlení.
11. Tolerance je ústředním principem, který je základem svobody náboženského vyznání a umožňuje zachování soudržného společenského řádu. Odkazuje na respekt, přijetí a ocenění bohaté rozmanitosti kultur našeho světa, našich forem projevu a způsobů lidského bytí.⁹ Na druhé straně má svoboda náboženského vyznání mnoho rozměrů a prolíná se s dalšími lidskými právy, včetně práva na ochranu před diskriminací. Formy nesnášenlivosti, které zažívají skuteční nebo domnělí muslimové, jsou někdy výhradně formami náboženské nesnášenlivosti vůči muslimským věřícím. Zatímco předsudky vůči esencionalizované verzi islámu a muslimům hrají velkou roli v protimuslimském rasismu, náboženská nesnášenlivost, kdy je jako problém vnímáno především náboženství, se často projevuje v pohledu na islám jako na náboženství, které je ze své podstaty v

⁶ Jelikož všichni lidé patří ke stejnému živočišnému druhu, ECRI odmítá teorie založené na existenci různých "ras". ECRI však tento termín používá, aby zajistila, že osoby, které jsou obecně a mylně vnímány jako příslušníci "jiné rasy", nebudou vyloučeny z nezbytné ochrany. Viz obecné doporučení ECRI č. 7 o vnitrostátních právních předpisech pro boj proti rasismu a rasové diskriminaci..

⁷ ECRI obecné politické doporučení č. 7, 1.a.

⁸ Viz například Akční plán EU proti rasismu 2020-2025.

⁹ Článek 1 Deklarace UNESCO o zásadách tolerance (1995). Tentýž článek rovněž stanoví, že tolerance je "nejen morální povinností, ale také politickým a právním požadavkem".

rozporu se základními lidskými právy, včetně práva na svobodu projevu a rovnost pohlaví

12. ECRI upozorňuje, že protimuslimský rasismus nelze vždy redukovat pouze na nepřátelství vůči "náboženství" a je úzce spojen s dalšími formami vyloučení, které se mohou překrývat s protiimigračními náladami, xenofobií, genderovými nebo třídními předsudky. Jinými slovy, protimuslimský rasismus je mnohohrstevnatý a průřezový. V mnoha případech jsou uprchlíci, žadatelé o azyl a migranti (z většinově muslimských zemí) vnímáni jako "muslimové", neboť ti jsou často definováni nejen z hlediska své náboženské příslušnosti, ale také z hlediska svého předpokládaného etnického nebo národnostního původu. Dále jsou evropští muslimové někdy považováni za migranty na základě své náboženské identity, která je považována za "cizí". Na druhou stranu muslimky nosící viditelné náboženské symboly nebo černošští muslimové jsou více vystaveni diskriminaci, nenávistným projevům a násilí i proto, že se zde prolíná pohlaví, náboženství a/nebo barva pleti - nebo na základě některé z těchto identit izolovaně (např. sexismus¹⁰ a protičernošský rasismus).
13. Koncept průřezovosti zohledňuje způsob, jakým se "mnohočetné důvody identity" vzájemně ovlivňují¹¹ při zkušenostech s vyloučením a nepřátelstvím. Má proto velký význam při vystižení důsledků vzájemného působení dvou nebo více kombinovaných forem diskriminace nebo systémů podřízenosti a zabývá se způsobem, jakým přispívají k vytváření vrstev nerovnosti¹². ECRI proto považuje tento koncept za nezbytný pro pochopení fenoménu protimuslimského rasismu v celé jeho komplexnosti..

C. Současné formy protimuslimského rasismu a diskriminace

14. Protimuslimský rasismus funguje ve třech hlavních osách: hanlivé stereotypy a nenávist, včetně nenávistí motivovaného násilí; cyklické znevýhodňování; a popírání či dokonce vymazávání kultury a náboženství. Tento jev se neomezuje pouze na projevy nepřátelství nebo diskriminace mezi lidmi, ale může mít i strukturální charakter.¹³
 - *Stigmatizace*
15. Proces vnímání "jinakosti" často začíná rozsáhlými generalizacemi. Jestliže je islám běžně vykreslován jako vnější "hrozba" pro výrazně evropské normy a hodnoty, stávají se muslimové stále častěji obětními beránky a jsou stigmatizováni. Tento silící trend dále zhoršují obavy z islamismu¹⁴, jakož i nárůst extremistických a násilných islamistických¹⁵ hnutí¹⁶ a teroristických útoků údajně páchaných ve jménu islámu, které jsou často využívány k vykreslení muslimů obecně jako těch, kteří se nechtějí a nejsou schopni integrovat do evropských společností, a proto představují bezpečnostní hrozbu.¹⁷

¹⁰ V této souvislosti viz doporučení CM/Rec(2019)1 Výboru ministrů Rady Evropy členským státům o prevenci a boji proti sexismu.

¹¹ EU - Rada Evropy, FRA - ESLP, Příručka o evropském nediskriminačním právu (2018), s. 59.

¹² Zpráva ze zasedání expertní skupiny pro genderovou a rasovou diskriminaci, Úřad vysokého komisaře pro lidská práva (OHCHR) a Rozvojový fond OSN pro ženy (UNIFEM), Divize OSN pro podporu žen (DAW) (2000).

¹³ Strukturální diskriminace je provázána s fungováním naší společnosti a působí prostřednictvím norem, rutin, vzorců postojů a chování, které vytvářejí překážky při dosahování rovných příležitostí a účinné rovnosti. V kontextu tohoto obecného doporučení ji lze definovat jako "vzorec diskriminačních postojů a chování ve společenských strukturách, které vědomě či nevědomě představují překážky pro muslimy".

¹⁴ ECRI Výroční zpráva (2014): §14.

¹⁵ ibid.

¹⁶ Například teroristické skupiny jako Al-Káida, ISIS (Islámský stát) a podobné subjekty.

¹⁷ ECRI Výroční zpráva (2014): §14

16. Zobrazení muslimů a jejich víry nikoli jakožto nedílné součásti společnosti, ale jako hrozby, slouží k utvrzování protimuslimského rasismu. Podle názoru ECRI je taková rétorika často jen prvním krokem k diskriminaci a vyloučení muslimů, což je v příkrém rozporu s univerzálností lidských práv¹⁸ a vede k nebezpečné "normalizaci" protimuslimských předsudků.¹⁹ Vyvozování nepřesných paralel mezi teroristy, náboženskými a politickými extremisty a na druhé straně veškerou muslimskou populací tak vytváří toxické klima, které může vyvolat pocity odmítání a nepřátelství a odcizení vůči muslimským komunitám a přehlížení jejich každodenní reality.
17. Skutečnost, že přinejmenším v některých segmentech evropské společnosti jsou muslimové stále více vnímáni jako příslušníci "podezřelé komunity", tedy komunity, která je podezřelá z účasti na násilných aktivitách jen proto, že jsou muslimové²⁰, a to pouze na základě hluboce zakořeněných předsudků vůči nim, přispívá k různým projevům protimuslimského rasismu a diskriminace. Mnoho muslimů nebo osob, které jsou za ně považovány (včetně osob arabského nebo jihoasijského původu, které nejsou muslimy) v celé Evropě si stěžuje na postupy orgánů činných v prosazování zákona²¹, které se rovnají rasovému profilování²², a na to, že jsou neoprávněně podrobováni protiteroristickým opatřením²³ a zásahům nebo hraničním kontrolám²⁴. Jak ukázaly mnohé zprávy ECRI o jednotlivých zemích, protiteroristické právní předpisy mají obzvláště negativní dopad na mladé muslimské muže nebo na ty, kteří jsou za muslimy považováni a kteří jsou pravidelně stavěni a prohledáváni, a to i v případě, že neexistuje důvodné podezření na jejich protiprávní jednání²⁵. Podobně jsou někdy muslimské ženy, které nosí viditelné náboženské symboly, jako je šátek, a muslimští muži s plnovousem a/nebo tradičním oděvem, označováni za osoby spojené s terorismem. Tyto příklady rovněž poukazují na možné genderové premisy při vytváření protiteroristických strategií.

¹⁸ ECRI Výroční zpráva (2019): §13.

¹⁹ ECRI Výroční zpráva (2018): §14.

²⁰ Mezi rizikové ukazatele bezpečnostní politiky, které určují, zda je určitý muslim považován za hrozbu, mohou patřit: modlení pětkrát denně, plnovous, přispívání na charitativní účely, cesta na hadždž nebo umru.

²¹ Pro účely tohoto obecného doporučení o mohou orgány činné v prosazování zákona zahrnovat i vnitřní bezpečnostní služby.

²² Viz ECRI obecné doporučení č. 11 o boji proti rasismu a rasové diskriminaci v policejní práci, kde je rasové profilování definováno následovně: "Používání důvodů, jako je rasa, barva pleti, jazyk, náboženství, národnost nebo národnostní či etnický původ, policií při kontrolních, sledovacích nebo vyšetřovacích úkonech bez objektivního a rozumného zdůvodnění".

²³ V kontextu "celospolečenského přístupu" k boji proti terorismu se muslimské komunity mohou ocitnout pod drobnohledem řady společenských aktérů, kterým byla svěřena odpovědnost za odhalování "příznaků radikalizace", včetně učitelů, sociálních pracovníků, lékařů a dalších zdravotnických pracovníků, sousedů a rodinných příslušníků, komunitních vůdců a členů náboženských skupin (zvláštní zprávo OSN pro podporu a ochranu lidských práv a základních svobod v boji proti terorismu (2020), A/HRC/43/46; §32).

²⁴ Výroční zpráva ECRI (2015): §22; viz také EU, FRA (2017), Druhý průzkum Evropské unie zaměřený na menšiny a diskriminaci muslimů - vybraná zjištění.

²⁵ ECRI obecné doporučení č. 11 o boji proti rasismu a rasové diskriminaci v policejní práci, důvodová zpráva; § 44; OSN, obecné doporučení CERD (Výboru pro odstranění rasové diskriminace) č. 36 o prevenci a potírání rasového profilování ze strany příslušníků orgánů prosazujících zákon, CERD/C/GC/36 (2020).).

18. ECRI uznává, že členské státy Rady Evropy hrají zásadní roli při ochraně svého obyvatelstva před terorismem. Zdůrazňuje však, že prevence a boj proti terorismu by se neměly stát záminkou pro šíření rasismu²⁶, rasové diskriminace a nesnášenlivosti. Státní orgány často při navrhování a provádění protiteroristických opatření opomíjejí posoudit riziko diskriminace, jakož i dopad, který tato opatření mohou mít v praxi na různé skupiny a vztahy v komunitě. Je znepokojující, že taková opatření mohou v řadě zemí nepřiměřeně zasahovat a ovlivňovat konkrétní menšinové skupiny, včetně muslimů²⁷. Podle názoru ECRI tato situace nejenže vystavuje muslimy většímu riziku porušování jejich práv, ale také přispívá k atmosféře podezřívavosti vůči nim nebo těm, kteří jsou za muslimy označováni, a je v rozporu s úsilím o budování inkluzivní společnosti.
19. Členové muslimských komunit ECRI při mnoha příležitostech upozorňovali, že je pro ně frustrující, zastrašující a urážlivé, že aby byli považováni za přijatelné občany, musí kvůli svému muslimskému původu systematicky a veřejně projevovat protiteroristické postoje a závazek ke svobodě projevu nebo jiným lidským právům.
20. Při své monitorovací činnosti ECRI zaznamenala, že protimuslimská rétorika se již neomezuje pouze na okraj společnosti a je nyní přijímána mainstreamovými politiky, což je umocněno rostoucím xenofobním populistickým diskurzem.²⁸ Ultranacionalistická populistická hnutí, která tvrdí, že protestují proti údajné islamizaci evropských zemí, často míchají různé aspekty protimuslimského rasismu s obecným xenofobním diskurzem za účelem dosažení politických zisků.²⁹ V tomto ohledu, zejména v souvislosti s migrací do Evropy od roku 2015, řada politiků nasadila protiimigrační rétoriku s cílem rozdmýchat předsudky a nenávist vůči muslimům obecně. Zejména v rámci předvolebních kampaní tito politici rozdmýchávali nenávist vůči muslimům tím, že využívali obav vyvolaných větším pohybem migrantů.³⁰ Důsledkem toho je všeobecná nedůvěra vůči muslimům, včetně těch, kteří se v Evropě narodili nebo v ní žijí již delší dobu, ba dokonce po celé generace, a vznik a motivace k netolerantním postojům u některých nemuslimů.
21. Kromě politické rétoriky se v rostoucím počtu zemí v tištěných a vysílacích médiích objevuje stále více nenávistných projevů namířených proti muslimům nebo osobám, které jsou za ně považovány. Některá média zobrazují muslimy jako hrozbu nebo problém s obecnými tématy, včetně přetrvávajícího spojování slov muslimové/islám s pojmy jako terorismus nebo extremismus, senzacechtivých zpravodajských praktik, které muslimy staví do pozice jakési cizácké "Jinakosti", ohrožující mimo jiné evropské hodnoty. Takové stereotypní zobrazování je v rozporu se zásadami etické žurnalistiky. Jako protiváhu, aniž by byla narušena redakční nezávislost médií, je třeba postavit snahu o co největší šíření alternativních narativů o osobách, které jsou předmětem stigmatizace, a vykreslovat je naopak v pozitivním světle, na základě fundovaných informací, jež přesvědčivě zpochybňují jejich nepříznivý obraz³¹. Média v tomto směru hrají zásadní roli. V tomto ohledu ECRI opakovaně zdůraznila, že je důležité navázat skutečný dialog s muslimskými komunitami a vyvolat diskusi o obrazu islámu a

²⁶ ECRI obecné doporučení č. 8 o boji proti rasismu v rámci boje proti terorismu, preambule.

²⁷ Zvláštní zpravodaj OSN pro současné formy rasismu, rasové diskriminace, xenofobie a související nesnášenlivosti (2017), A/72/287: §7; viz také EU, FRA (2021), směrnice (EU) 2017/541 o boji proti terorismu: Dopad na základní práva a svobody.

²⁸ ECRI Výroční zpráva (2016): §18.

²⁹ ECRI Výroční zpráva (2014): §15.

³⁰ ECRI Výroční zpráva (2017): §14.

³¹ Viz též ECRI obecné doporučení č. 15 o boji proti nenávistným projevům; důvodová zpráva; § 96.

muslimských komunit podávaném veřejnosti, a také prosadit, aby se do této diskuse zapojili různí mediální odborníci, kteří by tento narativ vyvraceli zevnitř..³²

22. Kromě toho se v posledních letech prudce zvýšil počet nenávistných projevů na internetu zaměřených zejména na muslimy, které jsou stále velmi rozšířené.³³ Zejména na platformách sociálních sítí se množí štvavé protimuslimské narativy, mezi něž patří demonizace muslimských komunit, konspirační teorie označující muslimy za "nájezdníky" na Evropu, dále pak diskurzy souvisící s pandemií Covid-19 a podněcování k násilí vůči muslimům. Lidé, kteří se na internetu identifikují jako muslimové, také zjišťují, že jejich muslimská identita je ve virtuálním prostoru terčem urážlivého a výhrůžného chování, a to i v souvislosti s otázkami, které nemají nic společného s jejich vírou nebo komunitou, což mnohé od využívání internetu odrazuje. ECRI zaznamenala, že prudký nárůst nenávistných projevů na internetu je většinou vyvolán nebo "spuštěn" vnějšími událostmi, jako jsou teroristické útoky, nebo výroky, které vyvolávají napětí, protože nerozlišují mezi kritikou náboženství a urážkou jeho vyznavačů.
23. ECRI má za to, že opatření proti používání nenávistných projevů by měla sloužit spíše k ochraně jednotlivců a skupin osob než konkrétních ideologií nebo náboženství a že omezení nenávistných projevů by neměla být zneužívána mimo jiné k potlačování kritiky náboženského přesvědčení³⁴. V tomto ohledu by sice měla být protimuslimská rétorika vždy odsuzována, ale měla by být odlišována od kritiky islámu. Rozlišování mezi nimi je zásadní, protože vymýcení prostoru pro kritiku islámu by poškodilo demokratickou diskusi a potlačilo svobodu projevu.³⁵

- *Diskriminace*

24. Zprávy ECRI ukázaly, že protimuslimský rasismus se může projevovat také v rozšířené diskriminaci v různých oblastech života a ve vztazích s úřady. Pro ilustraci, v průzkumu prováděném v celé EU uvedli přibližně čtyři z deseti muslimů (39 %) zkušenosti s diskriminací, přičemž jeden z pěti uvedl, že hlavní motivací bylo náboženství³⁶. Například osoby se jmény svědčícími o tom, že by mohly být muslimy, se podle četných informací setkávaly s obtížemi při přijímání do zaměstnání, včetně odmítnutí přijmout toho, kdo je označen za muslima. Nedostatek nebo omezené vyhlídky na zaměstnání mohou mít za následek nejen ekonomické vyloučení, ale mohou také učinit muslimy, zejména mladé, zranitelnějšími a potenciálně je izolovat od společnosti. Na úrovni

³² ECRI Výroční zpráva (2017): §15.

³³ Viz například výsledky průzkumu z roku 2021, který provedl zvláštní zástupce generálního tajemníka Rady Evropy pro antisemitské, protimuslimské a jiné formy náboženské nesnášenlivosti a zločiny z nenávisti.

³⁴ ECRI Obecné doporučení č. 15 o boji proti nenávistným projevům; preambule. Viz také rezoluce Parlamentního shromáždění (PACE) č. 1510 (2006) o svobodě projevu a respektování náboženského přesvědčení; doporučení PACE č. 1805(2007) o rouhání, náboženských urážkách a nenávistných projevech proti osobám na základě jejich náboženského vyznání..

³⁵ ECRI poznamenává, že kritika jakéhokoli náboženství, včetně islámu, a jeho představitelů nebo praktik není aktem diskriminace jeho stoupenců, ale součástí svobody projevu, která je základním lidským právem zakotveným v článku 10 Evropské úmluvy o lidských právech. Odpovědné uplatňování práva na svobodu projevu by však nemělo překračovat hranice přijatelné kritiky, jak je stanovil Evropský soud pro lidská práva. Judikatura Evropského soudu dále potvrdila, že právo na svobodu projevu nechrání podněcování k násilí a diskriminaci, negativní stereotypy nebo přímé urážky určité skupiny, například muslimů. Viz Norwood proti Spojenému království (č. 23131/03), rozhodnutí ze dne 16. listopadu 2004; Soulas a další proti Francii (č. 15948/03), rozhodnutí ze dne 10. července 2008; Féret proti Belgii (č. 15615/07), rozsudek ze dne 16. července 2009; Le Pen proti Francii (č. 18788/09), rozhodnutí ze dne 7. května 2010. ECRI dále poznamenává, že Soudní dvůr při několika příležitostech uvedl, že v souvislosti s náboženstvím mají členské státy povinnost potlačit určité formy chování nebo projevů, které bezdůvodně urážejí ostatní a jsou rouhavé. Viz například věc E.S. proti Rakousku (č. 38450/12, rozsudek ze dne 25. října 2018), § 21, 43..

³⁶ EU, FRA (2017), *op.cit.*

jednotlivých komunit byla v posledních desetiletích v různých národních a subnárodních kontextech přijata legislativní opatření, která zahrnují omezení nošení náboženského oblečení, výstavby mešit, minaretů, výroby halal potravin a přístupu k občanství, z nichž některá byla považována za diskriminační.

25. ECRI opakovaně konstatovala, že ženy, které nosí viditelné náboženské symboly, jako je šátek, jsou obzvláště zranitelné vůči diskriminaci a obtěžování v práci, a to jak z důvodu genderu, tak z důvodu náboženství.³⁷ Muslimské ženy nosící viditelné náboženské symboly jsou skutečně v evropských společnostech předmětem intenzivních sporů. Tuto debatu dále podnítilo rostoucí množství legislativních opatření, která nošení těchto symbolů upravují. Ačkoli se tyto zákony vztahují na všechny náboženské symboly, jsou to právě muslimky, na něž údajně dopadají neúměrně silněji. Kromě toho má veřejná diskuse o těchto iniciativách podle všeho na muslimské ženy ještě škodlivější dopady než samotné zákony, jelikož jsou vykreslovány jako utlačované, submisivní a závislé, což posiluje stereotypy a nevěnuje dostatečnou pozornost sebepojetí a vlastnímu jednání těchto žen.
26. Hlavním problémem pro muslimské ženy je dopad volby nosit náboženský oděv, protože tato volba často vede k nepřiměřeným omezením v celé řadě oblastí, zejména v přístupu ke vzdělání, zaměstnání, zboží a službám. Tyto překážky hluboce ovlivňují životy muslimských žen a brání jim v plné realizaci jejich potenciálu, což je zásadní ztráta nejen na osobní úrovni, ale také v celospolečenském měřítku. Podle názoru ECRI může stigmatizace a vyloučení muslimských žen podněcovat pocity izolace v rámci širšího společenství, prohlubovat rozdíly mezi lidmi a bránit rozvoji inkluzivní společnosti.
27. ECRI rovněž konstatuje, že zejména plošné zákazy úplného zahalování (formou burky nebo nikábu) a další související případy předložené mezinárodním soudům, jako je Evropský soud pro lidská práva (ESLP)³⁸, Soudní dvůr Evropské unie³⁹ a Výbor OSN pro lidská práva⁴⁰, patrně ještě více prohloubily kontroverze. Ačkoli judikatura ukazuje rozdílné názory na omezení týkající se náboženského oděvu, mezi odůvodnění těchto omezení patří ochrana důstojnosti žen a rovnosti mezi ženami a muži, zajištění veřejné bezpečnosti, zachování sociálních interakcí a zaručení podmínek "soužití".

³⁷ Viz ECRI obecné doporučení č. 14 o boji proti rasismu a rasové diskriminaci v zaměstnání; důvodová zpráva..

³⁸ K judikatuře týkající se zahalování obličeje - viz S.A.S. proti Francii (č. 43835/11), rozsudek ze dne 1. července 2014; Belcacemi a Oussar proti Belgii (č. 37798/13), rozsudek ze dne 11. července 2017; Dakir proti Belgii (č. 4619/12), rozsudek ze dne 11. července 2017. Judikatura zahrnuje mimo jiné také případy učitelů základních škol a vysokoškolských učitelů, studentů vysokých škol, žáků škol, pracovníků nemocnic. Viz - mimo jiné - Dahlab proti Švýcarsku (č. 42393/98), přípustnost, 15. února 2001; Leyla Şahin proti Turecku [GC], (č. 44774/98), rozsudek ze dne 10. listopadu 2005; Köse a další proti Turecku (č. 26625/02), rozhodnutí ze dne 24. ledna 2006; Dogru proti Turecku (č. 26625/02), rozsudek ze dne 24. ledna 2006. Francie (č. 27058/05) a Kervanci proti Francii (č. 31645/04), rozhodnutí ze dne 4. prosince 2008; Ebrahimian proti Francii (č. 64846/11), rozhodnutí ze dne 26. listopadu 2015; Osmanoğlu a Kocabaş proti Švýcarsku (č. 29086/12), rozhodnutí ze dne 10. ledna 2017..

³⁹ Věci C-157/15, Samira Achbita, Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding v. G4S Secure Solutions NV a 188/15 Bougnaoui a Association de défense des droits de l'homme (ADDH) v. Micropole Univers, Soudní dvůr Evropské unie (SDEU), 14. března 2017; věci C-804/18 a C-341/19, IX v. WABE eV a MJ v. MH Müller Handels GmbH, SDEU, 15. července 2021.

⁴⁰ Yaker proti Francii (č. 2747/2016), 17. července 2018; Hebbadj proti Francii (č. 2807/2016), 17. července 2018.

28. ECRI uznává značnou volnost států v otázkách týkajících se projevů náboženství a omezení, která na ně mohou být uvalena, jak potvrdil ESLP, a dále připomíná, že veškeré právní předpisy, které zavádějí zákaz, musí respektovat zásady zákonnosti, přiměřenosti a neutrality, musí sledovat legitimní cíl a nesmí obsahovat žádnou formu diskriminace. V tomto ohledu ECRI zdůrazňuje význam rovného zacházení se všemi náboženskými skupinami a domnívá se, že takové právní předpisy by mohly mít nepříznivý vliv na začlenění dané komunity a vést k nepřímé a průřezové diskriminaci se značným rizikem, že budou bránit posílení postavení a seberealizaci muslimských žen a dívek a současně je budou marginalizovat.
29. V různých národních prostředích a navzdory zákonům, které chrání svobodu sdružování, jsou muslimské subjekty občanské společnosti předmětem vládních restrikcí, včetně příkazů k uzavření. V souladu s výše zmíněným konceptem podezřelých komunit se tak může dít i při absenci pádných důkazů, které by taková opatření ospravedlňovaly. Důsledkem takových uzavření - nebo hrozby uzavření - je riziko nepřiměřeného omezení svobody sdružování muslimských komunit a jejich schopnosti podílet se na občanském životě. Státy také zasahují do možnosti muslimů praktikovat svou víru bez diskriminace, například tím, že brání výstavbě mešit..⁴¹
30. V této souvislosti se ECRI domnívá, že členské státy by měly usilovat o integrační cíle pluralismu, tolerance a svobodomyšlnosti a hledat opatření, která by vyzdvihla rozmanitost společností, jejichž jsou muslimové nedílnou součástí. Podle názoru ECRI může přiměřené vyhovění náboženským požadavkům⁴² ve vhodných případech rovněž zajistit, že muslimové budou uplatňovat své právo na svobodu náboženského vyznání bez diskriminace, a mít pozitivní dopad z hlediska integrace a sociální soudržnosti."
31. Podle názoru ECRI se předsudky vůči muslimům udržují u některých osob z důvodu jejich nedostatečné znalosti muslimského náboženství a kultury nebo vycházejí z protimuslimských stereotypů, případně z obojího. Často se jedná o omezené a neobjektivní povědomí o islámu a nedostatečně informované vnímání muslimů. Vzhledem k důležité roli vzdělávání a jeho socializační funkce je třeba výuku o protimuslimském rasismu a diskriminaci začlenit do školních osnov jako součást širší výuky o občanství, lidských právech, toleranci a boji proti rasismu. ECRI zdůrazňuje, že boj proti očeřování a negativním náboženským stereotypům prostřednictvím vzdělávání je nejlepším způsobem, jak potírat protimuslimské stereotypy, kterým lze čelit rovnoměrně a uvážlivě.⁴³ Takováto inkluzivní vzdělávací opatření mohou rovněž posílit odolnost mladých lidí vůči násilným extremistickým poselstvím a podpořit pozitivní pocit identity a sounáležitosti.

⁴¹ Zvláštní zpravodaj OSN pro svobodu náboženského vyznání nebo víry (2021), A/HRC/46/30, § 27.

⁴² V této souvislosti viz rezoluce Parlamentního shromáždění Rady Evropy 1928 (2013) o ochraně lidských práv v souvislosti s náboženstvím a vírou a o ochraně náboženských společenství před násilím, § 9.9, a rezoluce 2036 (2015) o boji proti nesnášenlivosti a diskriminaci v Evropě se zvláštním zaměřením na křesťany, § 2.

⁴³ OBSE/ODIHR, Rada Evropy a UNESCO, Pokyny pro pedagogy k boji proti netoleranci a diskriminaci muslimů: (2011); s. 23-31. Viz také ECRI obecné doporučení č. 10 o boji proti rasismu a rasové diskriminaci ve školním vzdělávání a jeho prostřednictvím.

32. Podpora mezikulturního dialogu má stejně zásadní význam pro sbližování komunit a jednotlivců i pro zajištění stejné důstojnosti a vzájemného respektu.⁴⁴ V této souvislosti považuje ECRI za zvláště důležité, jak se k řešení protimuslimského rasismu a diskriminace staví místní politika. Díky tomuto přístupu se pozitivně zapojují muslimské komunity spolu s komunitami s jiným náboženským vyznáním za účelem budování důvěry, soudržnosti a pozitivních mezikulturních interakcí, přičemž rozmanitost je přijímána jako přínos, nikoli jako hrozba.

- *Násilí motivované nenávistí*

33. Monitorovací zprávy ECRI prokazují, že násilí vůči muslimům je motivováno nenávistí. Protimuslimské útoky sahají od znesvěcování muslimských hřbitovů, náboženských budov a mešit přes urážlivé chování, vyhrožování, fyzické útoky, a to i na veřejnosti, proti muslimům nebo mužům, kteří jsou považováni za muslimy, až po vraždy a smrtící teroristické útoky. Údaje z mnoha evropských zemí naznačují, že muslimské ženy jsou často terčem násilí, při němž jsou jim často strhávány závoje a šátky z obličeje nebo na ně útočníci plivou. ECRI vždy vyzývá k přijetí důrazných opatření k prevenci a potrestání takových útoků, neboť veřejné ponižování tohoto druhu podkopává lidskou důstojnost, vyvolává strach a izolaci a brání integraci a začlenění.⁴⁵ Jak bylo uvedeno výše, muslimové i muslimky se stávají terčem protimuslimských nenávistných projevů na internetu i mimo něj, jsou vystaveni urážkám a nepřátelství, přičemž důkazy naznačují, že případů protimuslimského nepřátelství zpravidla přibývá po teroristických útocích, které provádějí ti, kdo se k nim hlásí ve jménu islámu.
34. Celkově vzato není rozsah násilných incidentů proti muslimům často zdokumentován a není vždy řádně hlášen. Oběti a svědci se obvykle zdráhají tyto incidenty nahlásit ze strachu z odvety nebo kvůli tomu, že nedůvěřují úřadům. ECRI upozorňuje, že neschopnost orgánů adekvátně reagovat na trestné činy z nenávisti vůči muslimům může vést k opakování takových činů a nedostatečné stíhání může být signálem beztrestnosti. V této souvislosti ECRI opakovaně zdůraznila, že je třeba přijmout opatření, jež zajistí účinný postup soudního systému vůči trestným činům z nenávisti namířeným proti muslimům.⁴⁶ To mimo jiné znamená účinné monitorování a evidování incidentů, shromažďování jednotných a spolehlivých údajů, posílení kapacit orgánů činných v trestním řízení a státních zastupitelství, aby bylo možné účinně identifikovat a vyšetřovat předsudečně motivované trestné činy, rozvoj mechanismů podpory pro oběti a zavádění opatření k posílení důvěry mezi policií a muslimskými komunitami.

D. Dopad na muslimy

35. Protimuslimský rasismus má hluboký dopad na jednotlivé muslimy, jejich komunity i širší společnost. Na úrovni jednotlivců patří k dehumanizujícím emocionálním a psychologickým dopadům protimuslimského rasismu pocity strachu a zranitelnosti, popírání, hněvu, ponížení a snížené sebeúcty. Mnozí muslimové pociťují tlak, aby skrývali nebo bagatelizovali svou náboženskou identitu, aby byli méně identifikovatelní jako muslimové nebo aby se jevíli jako "umírněnější", aby snížili podezřavost státu a veřejnosti, vyhnuli se útokům nebo uplatnili svou autoritu a lidská práva. Muslimové také často omezují svůj pohyb a/nebo se vědomě vyhýbají určitým situacím, v nichž by se mohli stát terčem protimuslimské nenávisti nebo předsudků. Strach z toho, že jsou terčem, vždy v ohrožení, může způsobit větší psychickou újmu než přímo zažité skryté

⁴⁴ Viz Rada Evropy, Bílá kniha o mezikulturním dialogu (2008).

⁴⁵ ECRI Výroční zpráva (2018), §15.

⁴⁶ OBSE-ODIHR, Understanding Anti-Muslim Hate Crimes and Addressing the Security Needs of Muslim Communities (Jak porozumět nenávistným trestným činům proti muslimům a jak řešit bezpečnostní potřeby muslimských komunit) (2020).

případy protimuslimského rasismu. Z dostupných důkazů také vyplývá, že u dětí, které se staly svědky projevů rasismu a zažily autocenzuru při zveřejnění své identity, je větší pravděpodobnost, že se u nich v dospělosti vyvinou sociálně-emocionální problémy, než u těch, které se svědky rasismu nestaly.

36. Protimuslimský rasismus a diskriminace vedou k hlubokému vyloučení muslimů a mají reálné důsledky pro jejich každodenní život, které se týkají horší úrovně bydlení, nižší úrovně příjmů, vyšší míry nezaměstnanosti a delšího období nezaměstnanosti; pokud mají zaměstnání, jedná se o méně žádoucí profese; horší zdravotní stav a nižší úroveň vzdělání, a to i v případech, kdy by se těmto podmínkám dalo jinak zabránit. Důležité je, že tato vyloučení mají dlouhodobé účinky, které přesahují rámec jednotlivce a jeho bezprostředního sociálního prostředí a ovlivňují životní šance komunit v mezigeneračním měřítku.
37. Pokud jde o společensko-politické zapojení, "sekuritizace" muslimských komunit měla negativní dopad na jejich svobodu projevu, svobodu sdružování a politickou angažovanost. Obzvláště mrazivý účinek měly tyto praktiky na sociálně-politickou aktivitu mladých muslimů a představitelů muslimské občanské společnosti. Navíc ti, již jsou neoprávněně vyčleněni jako "podezřelí", musí žít se souvisejícím traumatem z takového zacházení; to se týká i muslimských školáků. V muslimských komunitách mohou opatření nebo postupy, které jsou zdánlivě vytvářeny pro účely boje proti terorismu, vyvolávat nevraživou atmosféru, a tím snižovat důvěru, což vede k nedostatečnému hlášení trestných činů z nenávisti, k odcizení a k vytváření nebo prohlubování společenských rozkolů. Podle názoru ECRI je navození pocitu sounáležitosti muslimských komunit s příslušnou společností nezbytné k zajištění sociální soudržnosti a k prevenci marginalizace, vyloučení a dokonce radikalizace několika málo příslušníků těchto komunit.

III. Doporučení

ECRI konstatuje, že míra a formy protimuslimského rasismu a diskriminace se v jednotlivých členských státech Rady Evropy značně liší. Následující doporučení, která rovněž zohledňují příslušná zjištění z monitorování jednotlivých zemí ECRI, by neměla být chápána jako "univerzální" přístup. Jsou zamýšlena jako seznam opatření, jež by vlády měly zvážit a v případě potřeby přizpůsobit podmínkám své země ve spolupráci s dotčenými komunitami..

ECRI doporučuje vládám členských zemí:

A. Strategie a institucionální koordinace

1. zařadit boj proti antimuslimskému rasismu mezi hlavní priority a přijmout veškerá nezbytná opatření k potírání všech jeho veřejných projevů bez ohledu na jejich zdroj;
2. zajistit, aby kroky zaměřené na potírání protimuslimského rasismu byly důsledně řazeny mezi opatření, která jsou zaměřena na potírání rasismu, a to jako samostatný akční plán nebo alternativně začleněny do celkového akčního plánu boje proti rasismu;
3. dbát na to, aby boj proti rasismu a diskriminaci vůči muslimům probíhal na všech správních úrovních (celostátní, regionální, místní), a usnadnit zapojení širokého spektra aktérů z různých oblastí společnosti (zejména politické, právní, hospodářské, sociální, náboženské, vzdělávací a kulturní) do tohoto úsilí;
4. přijmout právní předpisy zaměřené na boj proti rasismu a diskriminaci vůči muslimům s přihlédnutím k doporučením ECRI v jejím obecném politickém doporučení č. 7 o vnitrostátních právních předpisech pro boj proti rasismu a rasové diskriminaci;
5. přezkoumat zákony a strategie související s bojem proti terorismu nebo extremismu, aby bylo zaručeno, že nebudou přímo či nepřímo diskriminovat muslimy, a zrušit všechna právní ustanovení a předpisy, které jsou považovány za diskriminační;
6. pravidelně vyhodnocovat dopad zákonů a opatření v oblasti boje proti terorismu a extremismu na muslimské komunity, a to i z hlediska základních práv a rovnosti pohlaví, a zajistit, aby skupiny, jichž se uplatňování těchto zákonů a opatření obzvláště dotýká, byly náležitě konzultovány a zapojeny do debat o jejich provádění;
7. zajistit, aby byla do všech strategií v oblasti rovnosti, včetně těch, které se zabývají rasismem a diskriminací muslimů, zahrnuta zásada intersekcionality;
8. zvyšovat povědomí veřejných orgánů o tom, že je zapotřebí věnovat pozornost jakýmkoli strukturálním formám diskriminace muslimů a jejich komunit a řešit je, zejména v oblasti vzdělávání, zaměstnanosti, bydlení, přístupu ke zboží a službám, přístupu na veřejná místa a svobody pohybu;
9. tam, kde je to vhodné, jmenovat národní koordinátory, jakož i koordinátory na decentralizované úrovni, kteří budou dohlížet a koordinovat úsilí v boji proti antimuslimskému rasismu a diskriminaci a kteří budou působit jako můstek mezi vládními službami, orgány činnými v prosazování práva a ostatními příslušnými veřejnými orgány (například v oblasti vzdělávání a kultury) a muslimskými komunitami a institucemi a kteří budou rovněž koordinovat činnost s ostatními národními koordinátory s cílem zajistit, aby strategie, jež členské státy uplatňují, byly důsledně koordinované;
10. tam, kde je to vhodné, zřídit nezávislou skupinu odborníků nebo výbor, jehož úkolem bude sledovat protimuslimský rasismus a diskriminaci na vnitrostátní úrovni a vydávat nezbytná doporučení pro preventivní opatření a protiopatření;

11. shromažďovat a zveřejňovat komplexní údaje o rovnosti členěné podle pohlaví, které pomohou identifikovat jakékoli systémové problémy a prioritní oblasti pro politická opatření proti rasismu a diskriminaci vůči muslimům;
12. plně zapojit vnitrostátní orgány pro rovnost do procesu potírání, monitorování, shromažďování údajů, projednávání a posuzování stížností a petic týkajících se činů namířených proti muslimům, jakož i do poradenství zákonodárným orgánům při přijímání příslušných právních předpisů, a to v souladu s revidovaným obecným politickým doporučením ECRI č. 2 o orgánech pro rovnost v boji proti rasismu a nesnášenlivosti na vnitrostátní úrovni.
13. členské státy, které tak ještě neučinily, by měly podepsat a ratifikovat Dodatkový protokol k Úmluvě Rady Evropy o počítačové kriminalitě z roku 2003 o trestnosti činů rasistické a xenofobní povahy spáchaných prostřednictvím počítačových systémů;
14. podporovat koordinaci a výměnu osvědčených postupů v oblasti prevence a potírání rasismu a diskriminace vůči muslimům mezi různými organizacemi na mezinárodní úrovni, jako je Rada Evropy, OBSE, Evropská unie a OSN;

B. Prevence

15. monitorovat opatření veřejné politiky s cílem rozvíjet činnosti, které podporují inkluzivní a holistické zastoupení muslimů ve společnosti, a povzbuzovat ty, kdo vytvářejí politiku, aby zajistili rovnost, oceňovali rozmanitost, poskytovali podporu pozitivní interakci a aktivnímu občanství a účasti při koncipování svých strategií;
16. apelovat na politické činitele, osoby s vlivem na veřejné mínění a další osobnosti veřejného života, aby veřejně zaujali rozhodný postoj k protimuslimskému rasismu⁴⁷, vystupovali proti jeho různým projevům, včetně všech jeho současných forem, a dali jasně najevo, že protimuslimský rasismus nebude nikdy tolerován;
17. přijmout nezbytná opatření k odstranění diskriminace muslimů v přístupu ke vzdělání;
18. přijmout opatření, v případě potřeby i legislativní povahy, k boji proti diskriminaci muslimů v přístupu k zaměstnání a na pracovišti;
19. podporovat zaměstnavatele ve veřejném a soukromém sektoru, aby vypracovali a uplatňovali "kodexy chování" s cílem bojovat proti diskriminaci muslimů v přístupu k zaměstnání a na pracovišti a případně usilovat o to, aby pracoviště odrážela rozmanitost dané společnosti;
20. prověřovat, zda muslimové netrpí diskriminací a sociálním vyloučením na základě svého náboženství, a po konzultaci s místními komunitami připravit opatření k řešení těchto jevů;
21. zajistit, aby osoby muslimského vyznání mohly uplatňovat své právo na svobodu náboženského vyznání bez diskriminace, a to i tím, že veřejné instituce ve své každodenní praxi podle potřeby zajistí přiměřené přizpůsobení náboženským požadavkům, aby byla zajištěna ochrana před nepřímou diskriminací;

⁴⁷ Viz také obecné doporučení ECRI č. 15 o boji proti nenávistným projevům, zejména doporučení 4.g.

22. věnovat zvláštní pozornost situaci muslimských žen, které mohou trpět kombinovanou diskriminací na základě pohlaví, náboženství a národnostního nebo etnického původu, a přijmout konkrétní a účinná opatření s cílem zajistit jejich začlenění;
23. podněcovat a podporovat výzkumné projekty a nezávislé monitorování protimuslimského rasismu a diskriminace;⁴⁸
24. zajistit, aby orgány činné v trestním řízení shromažďovaly údaje o incidentech a trestných činech namířených proti muslimům v dezagregované podobě, která byla schválena jako osvědčený postup evropskými agenturami a dalšími mezinárodními organizacemi, a tím poskytovaly konzistentní a průběžné údaje vhodné pro strategie zaměřené na snižování kriminality;⁴⁹
25. prověřit, zda předpisy, kterými se řídí nebo které přijaly orgány prosazující zákon, nemají negativní dopad na muslimy, a eliminovat veškeré postupy těchto orgánů, které v praxi představují rasové profilování, včetně využívání nových a rozvíjejících se technologií;⁵⁰
26. regulovat internetové společnosti, včetně provozovatelů sociálních sítí, telekomunikačních operátorů a poskytovatelů internetových služeb, aby pro sledování a potlačení protimuslimských nenávistných projevů na internetu,⁵¹ v souladu s mezinárodními normami v oblasti lidských práv⁵², zavedly účinné systémy, a spolupracovat se sítěmi sociálních médií na iniciativách, zejména v oblasti vzdělávání, které by mohly pomoci šířit vyvážený narativ o muslimech a islámu na platformách sociálních sítí;
27. zajistit průběžné školení policistů, státních zástupců a soudců na místní, regionální a celostátní úrovni zaměřené na prevenci a potírání protimuslimského rasismu, včetně pojmenování a registrace trestných činů z nenávisti vůči muslimům, na němž se shodly evropské agentury a další mezinárodní organizace jako na osvědčeném postupu;⁵³
28. podporovat osvětu o rozmanitosti muslimského života a muslimské historie, jakož i o pozitivním přínosu muslimů, muslimských komunit a kultury evropským společnostem, včetně vyváženého a objektivního popisu historie islámu v Evropě ve vzdělávacích programech, učebnicích a digitálních nástrojích, které budou prosty zkreslených výkladů náboženských a kulturních dějin, jakož i vnímání nepřátelství vůči určitým náboženským, etnickým a kulturním skupinám;⁵⁴
29. dbát na to, aby výuka náboženství ve školách respektovala kulturní pluralitu, a v tomto smyslu zajistit vzdělávání učitelů;

⁴⁸ Viz též doporučení 33 níže.

⁴⁹ Viz například soubor nástrojů OBSE/ODIHR Informace o boji proti trestným činům z nenávisti.

⁵⁰ Obecné doporučení ECRI č. 11 o boji proti rasismu a rasové diskriminaci v policejní práci, kapitola I; OSN, Obecné doporučení CERD č. 36 o prevenci a potírání rasového profilování ze strany příslušníků donucovacích orgánů, CERD/C/GC/36 (2020), s. 12, 31-36. Viz také doporučení UNESCO o etice umělé inteligence (2021).

⁵¹ Viz například rozsudek Evropského soudu pro lidská práva (ESLP) ve věci Sanchez proti Francii, v němž soud rozhodl, že politik, kterému byla v trestním řízení uložena pokuta za to, že neprodleně nekonal a nesmazal nenávistný obsah ze svého veřejného účtu na sociálních sítích, není chráněn článkem 10 Evropské úmluvy o lidských právech (ESLP 2021, č. 45581/15; 2. září 2021).

⁵² Viz Rada Evropy, Doporučení CM/Rec (2018) 2 Výboru ministrů členským státům o úloze a odpovědnosti internetových zprostředkovatelů.

⁵³ Viz také programy OBSE/ODIHR s názvem Školení proti trestným činům z nenávisti pro orgány činné v trestním řízení (TAHCLE) a Školení státních zástupců o trestných činech z nenávisti (PAHCT).

⁵⁴ Rada Evropy, Doporučení Parlamentního shromáždění 1162 (1991) o přínosu islámské civilizace evropské kultuře.

30. zajistit, aby ředitelé škol, učitelé a další pracovníci byli formou cíleného školení a s využitím vhodných materiálů dostatečně připraveni účinně řešit protimuslimské obtěžování a útoky, k nimž dochází ve školách a dalších vzdělávacích zařízeních, včetně vysokých škol;
31. plánovat relevantní a efektivní vzdělávací strategie a aktivity s cílem přispět k lepšímu pochopení protimuslimského rasismu a diskriminace a zpochybňovat protimuslimské generalizace prostřednictvím (i) vzdělávání žáků a studentů o protimuslimském rasismu a diskriminaci, (ii) prevence protimuslimského rasismu prostřednictvím vzdělávání a (iii) reakce na protimuslimské incidenty;⁵⁵
32. zajistit, aby vzdělávání o protimuslimském rasismu a diskriminaci bylo dostupné v příslušných oborech žákům a studentům v odpovídajícím věku, a to v rámci formálního i neformálního vzdělávání, včetně vzdělávání dospělých a odborné přípravy učitelů;
33. podporovat vědecký výzkum zaměřený na podporu jednotlivců a skupin, kteří jsou vystaveni zvláštnímu riziku, že se stanou oběťmi protimuslimské nenávisti, využívat narativy založené na veřejně artikulovaných současných zkušenostech s protimuslimským rasismem a rozvíjet opačné narativy;
34. podporovat diskusi v prostředí sdělovacích prostředků o jejich úloze při prevenci a potírání protimuslimského rasismu a diskriminace a o zvláštní odpovědnosti pracovníků sdělovacích prostředků⁵⁶ za obraz, který vytvářejí o islámu a muslimských komunitách, a v této souvislosti informovat o všech světových událostech, zejména pokud jde o všechny formy terorismu, nestranným způsobem, který by se vyhnul utvrzování protimuslimských stereotypů a předsudků a místo toho obecněji poskytoval vhled do bohaté rozmanitosti života muslimů, a zejména muslimských žen;
35. podporovat činnost nevládních organizací, které hrají důležitou roli v prevenci a potírání protimuslimského rasismu a diskriminace, prosazovat uznání rozmanitosti a zajistit těmto organizacím otevřený a demokratický prostor pro diskusi o různých aspektech protimuslimského rasismu a diskriminace společně se státními orgány, regionálními/místními správami a dalšími příslušnými subjekty ze soukromého sektoru;
36. podporovat společné akce různých etnických a náboženských komunit zaměřené proti rasismu a prosazovat mezikulturní a mezináboženský dialog a toleranci. Setrvalé úsilí by se mělo týkat široké škály společenských aktérů na všech úrovních, a mělo by mimo jiné zajistit financování a zřídit příslušná institucionální fóra;
37. vybízet náboženské vůdce na všech úrovních a vědecké pracovníky, aby převzali odpovědnost za učení na nejnižší úrovni a vyhýbali se podněcování protimuslimského rasismu;
38. podniknout nezbytné kroky k posílení politické účasti muslimských komunit, zejména na regionální/místní úrovni, jakož i na národní a evropské úrovni;
39. usilovat o vytvoření a rozvoj mechanismů a postupů, například prostřednictvím veřejných slyšení na místní a regionální úrovni, k navázání přímých kontaktů s muslimy s cílem posílit důvěru těchto komunit ve vztahu k veřejným orgánům;

⁵⁵ Viz též pokyny OBSE/ODIHR, Rady Evropy a UNESCO pro pedagogy k boji proti netoleranci a diskriminaci muslimů: (2011), s. 31-43.

⁵⁶ Ethical Journalism Network (2019), Muslims in the Media: Towards More Tolerance and Diversity (Muslimové v médiích: K větší toleranci a rozmanitosti).

C. Ochrana

40. Zajistit ochranu muslimů, muslimských komunit a jejich institucí podporou spolupráce mezi nimi a místními i vnitrostátními orgány činnými v prosazování zákona, s tím, že primární odpovědnost nesou členské státy, a využívat přitom zavedených osvědčených postupů a pokynů, jakož i vyhodnocovat přijatá opatření a vyměňovat si nejvhodnější postupy s ostatními vládami;⁵⁷

41. zlepšit spolupráci a dialog s muslimskými komunitami ve snaze společně stanovit a zavést potřebná bezpečnostní opatření a vyjít vstříc jejich dalším zájmům a potřebám, a to v případě potřeby i prostřednictvím finanční podpory. V této souvislosti případně přijmout veškerá nezbytná opatření k zajištění bezpečnosti muslimských osob, se zvláštním důrazem na muslimské ženy a na muslimské kulturní, vzdělávací a náboženské budovy, jako jsou mešity, a také na život muslimských komunit, a to v dialogu s muslimskými a jinými sdruženími zapojenými do boje proti protimuslimskému rasismu;

42. odstranit diskriminační právní nebo administrativní překážky bránící výstavbě vhodných modliteben pro praktikování islámu a jeho pohřebních obřadů;

43. zaručit, že muslimský náboženský oděv nebude využíván jako záminka pro neodůvodněné rozdílné zacházení, zejména pokud je zaměřeno na muslimské ženy, a to tak, že bude zajištěna spravedlivá rovnováha mezi svobodným projevováním náboženského vyznání a přesvědčení a legitimním veřejným zájmem, který je nezbytný v demokratické společnosti, jak je zakotveno v čl. 9 odst. 2 Evropské úmluvy o lidských právech;

44. zajistit účinnou a rovnou ochranu projevů náboženského přesvědčení, včetně kritiky islámu, pokud takové projevy nepodněcují k násilí, nenávisti nebo negativním stereotypům vůči muslimům;

45. zajistit podporu obětem protimuslimských a jiných rasistických činů v souladu s existujícími právními nástroji⁵⁸, pokyny⁵⁹ a osvědčenými postupy, jako je např. uplatnění přístupu zaměřeného na oběti; zajistit, aby se s oběťmi protimuslimské nenávisti zacházelo citlivě a aby se jim dostalo odpovídající podpory (včetně psychosociálního poradenství) před zahájením trestního řízení, v jeho průběhu i po jeho skončení; vytvořit síť složené ze všech, kdo pracují na prevenci a řešení diskriminace příslušníků muslimských komunit⁶⁰;

46. zajistit, aby oběti protimuslimské diskriminace věděly o možnosti obrátit se na vnitrostátní orgán pro rovné zacházení;

47. zajistit, aby oběti protimuslimských činů byly obeznámeny se svými právy na nápravu prostřednictvím občanskoprávního, správního a trestního řízení a aby jim v jejich uplatnění nebránil strach, nedostatečné znalosti, fyzické či emocionální překážky nebo nedostatek prostředků;

48. vyvarovat se nadužívání výsledků obětí a využívat technologie a další nástroje k jejich ochraně před opětovnou viktimizací;⁶¹

⁵⁷ Viz například OBSE/ODIHR (2020), OBSE-ODIHR, Understanding Anti-Muslim Hate Crimes and Addressing the Security Needs of Muslim Communities (Jak porozumět nenávistným trestným činům proti muslimům a jak řešit bezpečnostní potřeby muslimských komunit) (2020).

⁵⁸ Viz například Evropská úmluva o odškodnění obětí násilných trestných činů (CETS č. 116).

⁵⁹ Viz například Revidované pokyny Výboru ministrů Rady Evropy o ochraně obětí teroristických činů (2017).

⁶⁰ Viz EU-FRA, Sborník postupů pro trestné činy z nenávisti.

⁶¹ Oběti trestných činů z nenávisti v systému trestního soudnictví. Praktický průvodce, OBSE/ODIHR, 2020.

D. Trestní stíhání / prosazování práva

49. Zajistit, aby právní předpisy umožňovaly orgánům činným v trestním řízení a státním zastupitelstvím účinně bojovat s protimuslimským rasismem, s přihlédnutím k doporučením ECRI obsaženým v jejím obecném politickém doporučení č. 7 o vnitrostátních právních předpisech pro boj proti rasismu a rasové diskriminaci;

50. zajistit, aby bylo zákonem stanoveno, že u veškerých trestných činů je rasistická motivace, včetně motivace protimuslimské, přitěžující okolností;

51. zajistit, aby se trestní právo vztahovalo také na protimuslimské předsudky, a trestat následující protimuslimské činy, pokud jsou spáchány úmyslně:

- a. veřejné podněcování k diskriminaci, násilí nebo nenávisti vůči osobě nebo skupině osob proto, že jsou muslimové nebo jsou za muslimy považovány;
- b. použití násilí proti jiné osobě nebo poškození jejího majetku, protože je muslimem nebo je za muslima považována;
- c. založení nebo vedení skupiny, která si vzala za cíl šířit nebo podněcovat diskriminaci, násilí nebo nenávist nebo užívat násilí proti jiné osobě nebo poškozovat její majetek proto, že je muslimem nebo je za muslima považována;
- d. členství ve skupině nebo organizaci, která si klade cíle uvedené v písmenu c) výše;
- e. účast na skupinovém útoku proti části obyvatelstva, jednotlivým občanům nebo jejich majetku v souvislosti s tím, že jsou muslimové nebo jsou za ně považováni;
- f. veřejné urážení a hanobení osoby nebo skupiny osob, protože jsou muslimové nebo jsou za ně považovány;
- g. vyhrožování osobě nebo skupině osob, protože jsou muslimové nebo jsou za ně považovány;
- h. veřejné hlásání ideologie s rasistickým cílem, která znevažuje, očerňuje skupinu osob nebo podněcuje k nenávisti vůči ní proto, že jsou muslimové nebo jsou za muslimy považovány;
- i. veřejné popírání, překrucování, zlehčování, ospravedlňování nebo schvalování zločinů genocidy, zločinů proti lidskosti nebo válečných zločinů spáchaných na osobách, protože jsou muslimové nebo jsou za ně považovány;
- j. veřejné šíření nebo veřejná distribuce nebo výroba či skladování za účelem veřejného šíření nebo veřejné distribuce písemných, obrazových nebo jiných materiálů obsahujících projevy uvedené výše v písmenech a), f), g), h) a i) s rasistickým cílem;
- k. znesvěcování, ničení nebo poškozování mešit, modliteben nebo jiných institucí muslimské komunity, jako jsou školy, kulturní centra nebo hřbitovy, nebo jejich symbolů, s rasistickým cílem;
- l. bránění muslimům násilím nebo hrozbou ve svobodném praktikování jejich víry nebo v provádění náboženských obřadů a služeb, které neporušují zákony země, veřejný pořádek a morálku;

52. zajistit, aby trestné činy proti muslimům spáchané prostřednictvím internetu byly trestány stejně jako trestné činy spáchané mimo internet a aby za ně následovala adekvátní opatření v podobě účinného trestního stíhání a dalších opatření. Nezákonné protimuslimské nenávistné projevy musí poskytovatelé internetových služeb neprodleně a důsledně odstraňovat v souladu s příslušným právním i mimoprávním rámcem;

53. zajistit, aby zákon stanovil povinnost pozastavit veřejné financování organizací, které podporují protimuslimský rasismus a diskriminaci, a to včetně politických stran;
54. zajistit, aby zákon umožňoval rozpustit organizace, které podporují protimuslimský rasismus a diskriminaci;
55. přijmout vhodná opatření, jež zajistí účinné uplatňování právních předpisů zaměřených na prevenci a postihování protimuslimského rasismu a diskriminace;
56. realizovat doporučení uvedená výše v oddíle III.B (Prevence) týkající se sběru dat (§ 24) a školení policistů, státních zástupců a soudců (§ 27);
57. realizovat doporučení uvedená výše v oddíle III.C (Ochrana) týkající se práv obětí (§ 47) a zamezení opětovné viktimizace (§ 48);
58. podporovat efektivní účast obětí protimuslimských činů v občanskoprávních, správních nebo trestních řízeních v souladu s příslušnými postupy;
59. zajistit, aby policie a státní zastupitelství určily kontaktní osoby pro zranitelné skupiny, které jsou terčem nenávistných projevů a trestných činů z nenávisti, včetně muslimů. Tyto kontaktní osoby by měly být průběžně školeny v oblasti vyšetřování nenávistných projevů a trestných činů z nenávisti a měly by navázat a udržovat pravidelný dialog s těmito zranitelnými skupinami s cílem zajistit odpovídající nahlašování, vyšetřování a stíhání nenávistných projevů a trestných činů z nenávisti;
60. Zajistit, aby policie a státní zastupitelství důkladně vyšetřovaly všechny případy údajných nenávistných projevů a trestných činů z nenávisti namířených proti muslimům a aby případná existence předsudečné motivace byla důsledně zohledňována v policejních zprávách a vyšetřováních, jakož i v případných dalších soudních řízeních.

PŘÍLOHA

Odkazy na dokumenty uvedené v částech I-III

Council of Europe, [Additional Protocol to the Convention on Cybercrime concerning the criminalisation of acts of a racist or xenophobic nature committed through computer systems \(CETS No. 189\)](#)

Rada Evropy, Dodatkový protokol k Úmluvě o počítačové kriminalitě týkající se trestnosti činů rasistické nebo xenofobní povahy spáchaných prostřednictvím počítačových systémů (CETS č. 189).

[Council of Europe, Committee of Ministers, Recommendation CM/Rec \(2019\) 1 to member States on preventing and combating sexism](#)

Rada Evropy, Výbor ministrů, Doporučení CM/Rec (2019) 1 členským státům o prevenci a potírání sexismu

Rada Evropy, Výbor ministrů, Doporučení CM/Rec (2018) 2 členským státům o úloze a odpovědnosti internetových zprostředkovatelů.

[Council of Europe, Committee of Ministers, Revised Guidelines on the Protection of Victims of Terrorist Acts \(2017\)](#)

Rada Evropy, Výbor ministrů, Revidované pokyny pro ochranu obětí teroristických činů (2017).

[Council of Europe, Committee of Ministers, White Paper on Intercultural Dialogue \(2008\)](#)

Rada Evropy, Výbor ministrů, Bílá kniha o mezikulturním dialogu (2008).R

Council of Europe, [European Convention on Human Rights \(European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms\)](#) (CETS No. 005)

Rada Evropy, Evropská úmluva o lidských právech (Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod) CETS č. 005)

Council of Europe, European Convention on Human Rights ([European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms](#)), Protocol No. 12 (CETS No. 177)

Rada Evropy, Evropská úmluva o lidských právech (Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod) CETS č. 177)

Council of Europe, [European Convention on the Compensation of Victims of Violent Crimes](#) (CETS No. 116)

Rada Evropy, Evropská úmluva o odškodnění obětí násilných trestných činů (CETS č. 116).

Council of Europe, [ECRI, General Policy Recommendation No. 1 on combating racism, xenophobia, antisemitism and intolerance](#)

Rada Evropy, ECRI, obecné politické doporučení č. 1 o boji proti rasismu, xenofobii, antisemitismu a nesnášenlivosti.

Council of Europe, [ECRI, General Policy Recommendation No. 2 \(revised\) on equality bodies to combat racism and intolerance at national level](#)

Rada Evropy, ECRI, Obecné politické doporučení č. 2 (revidované) o orgánech pro rovnost v boji proti rasismu a nesnášenlivosti na vnitrostátní úrovni.

Council of Europe, [ECRI, General Policy Recommendation No. 6 on combating the dissemination of racist, xenophobic and antisemitic material via the internet](#)

Rada Evropy, ECRI, Obecné politické doporučení č. 6 o boji proti šíření rasistických, xenofobních a antisemitských materiálů prostřednictvím internetu.

Council of Europe, [ECRI, General Policy Recommendation N°7 \(revised\) on national legislation to combat racism and racial discrimination](#)

Rada Evropy, ECRI, Obecné politické doporučení č. 7 (revidované) o vnitrostátních právních předpisech pro boj proti rasismu a rasové diskriminaci.

Council of Europe, [ECRI, General Policy Recommendation N°8 on combating racism while fighting terrorism](#)

Rada Evropy, ECRI, Obecné politické doporučení č. 8 o potírání rasismu a boji proti terorismu.

Council of Europe, [ECRI, revised General Policy Recommendation N°9 on preventing and combating Antisemitism](#)

Rada Evropy, ECRI, revidované obecné politické doporučení č. 9 o předcházení antisemitismu a boji proti němu.

Council of Europe, [ECRI, General Policy Recommendation N°10 on combating racism and racial discrimination in and through school education](#)

ECRI, Obecné politické doporučení č. 10 o boji proti rasismu a rasové diskriminaci ve školním vzdělávání a jeho prostřednictvím.

Council of Europe, [ECRI, General Policy Recommendation N°11 on combating racism and racial discrimination in policing](#)

Rada Evropy, ECRI, Obecné politické doporučení č. 11 o boji proti rasismu a rasové diskriminaci v policejní práci.

Council of Europe, [ECRI, General Policy Recommendation N°14 on combating racism and racial discrimination in employment](#)

Rada Evropy, ECRI, Obecné politické doporučení č. 14 o boji proti rasismu a rasové diskriminaci v zaměstnání.

Council of Europe, [ECRI, General Policy Recommendation N°15 on combating hate speech](#)

Rada Evropy, ECRI, Obecné politické doporučení č. 15 o boji proti nenávisným projevům.

Council of Europe, [ECRI, Annual Reports](#)

Rada Evropy, ECRI, výroční zprávy

Council of Europe, [ECRI, Opinion on the concept of "racialisation" \(2021\)](#)

Rada Evropy, ECRI, Stanovisko k pojmu "rasizace" (2021).

Council of Europe, [ECRI, Roadmap to Effective Equality](#)

Rada Evropy, ECRI, Plán pro dosažení účinné rovnosti

[Council of Europe, Parliamentary Assembly, Recommendation 1805 \(2007\) on blasphemy, religious insults and hate speech against persons on grounds of their religion](#)

Rada Evropy, Parlamentní shromáždění, Doporučení 1805 (2007) o rouhání, náboženských urážkách a nenávistných projevech proti osobám na základě jejich náboženského vyznání.

[Council of Europe, Parliamentary Assembly, Recommendation 1162 \(1991\) on the contribution of the Islamic civilisation to European culture](#)

Rada Evropy, Parlamentní shromáždění, Doporučení 1162 (1991) o přínosu islámské civilizace evropské kultuře.

[Council of Europe, Parliamentary Assembly, Resolution 2090 \(2016\), Combating international terrorism while protecting Council of Europe standards and values](#)

Rada Evropy, Parlamentní shromáždění, rezoluce 2090 (2016), Boj proti mezinárodnímu terorismu při ochraně norem a hodnot Rady Evropy.

[Council of Europe, Parliamentary Assembly, Resolution 2036 \(2015\) on tackling intolerance and discrimination in Europe with a special focus on Christians](#)

Rada Evropy, Parlamentní shromáždění, rezoluce 2036 (2015) o boji proti netoleranci a diskriminaci v Evropě se zvláštním zaměřením na křesťany.

[Council of Europe, Parliamentary Assembly, Resolution 1928 \(2013\) on safeguarding human rights in relation to religion and belief and protecting religious communities from violence](#)

Rada Evropy, Parlamentní shromáždění, rezoluce 1928 (2013) o ochraně lidských práv v souvislosti s náboženstvím a vírou a o ochraně náboženských společenství před násilím.

[Council of Europe, Parliamentary Assembly, Resolution 1887 \(2012\), Multiple discrimination against Muslim women in Europe for equal opportunities](#)

Parlamentní shromáždění, rezoluce 1887 (2012), Vícenásobná diskriminace muslimských žen v Evropě pro rovné příležitosti.

[Council of Europe, Parliamentary Assembly, Resolution 1743 \(2010\), Islam, Islamism and Islamophobia in Europe](#)

Rada Evropy, Parlamentní shromáždění, rezoluce 1743 (2010), Islám, islamismus a islamofobie v Evropě.

[Council of Europe, Parliamentary Assembly, Resolution 1605 \(2008\) on European Muslim communities confronted with extremism](#)

Rada Evropy, Parlamentní shromáždění, rezoluce 1605 (2008) o evropských muslimských komunitách čelících extremismu.

[Council of Europe, Parliamentary Assembly, Resolution 1510 \(2006\) on freedom of expression and respect for religious beliefs](#)

Rada Evropy, Parlamentní shromáždění, rezoluce 1510 (2006) o svobodě projevu a respektování náboženského přesvědčení.

[Council of Europe, Special Representative of the Secretary General of the Council of Europe on Antisemitic, anti-Muslim and other forms of religious intolerance and hate crimes, Online Survey \(2021\)](#)

Rada Evropy, Zvláštní zástupce generálního tajemníka Rady Evropy pro antisemitskou, protimuslmskou a jinou náboženskou nesnášenlivost a zločiny z nenávisti, online průzkum (2021).

[Ethical Journalism Network \(2019\), Muslims in the Media: Towards More Tolerance and Diversity](#)

Ethical Journalism Network (Muslimové v médiích: Na cestě k větší toleranci a rozmanitosti).

[European Union, Commission, Action Plan against Racism 2020-2025](#)

Evropská unie, Komise, Akční plán proti rasismu 2020-2025

[European Union, Council, Framework Decision 2008/913/JHA on combating certain forms and expressions of racism and xenophobia by means of criminal law](#)

Evropská unie, Rada, Rámcové rozhodnutí 2008/913/SVV o boji proti některým formám a projevům rasismu a xenofobie prostřednictvím trestního práva.

[European Union - Fundamental Rights Agency / Council of Europe - European Court of Human Rights, Handbook on European non-discrimination law](#) (2018)

Evropská unie - Agentura pro základní práva / Rada Evropy - Evropský soud pro lidská práva, Příručka o evropském právu v oblasti nediskriminace (2018).

[European Union, Fundamental Rights Agency \(2021\), Directive \(EU\) 2017/541 on combating terrorism: Impact on fundamental rights and freedoms](#)

Evropská unie, Agentura pro základní práva (2021), Směrnice (EU) 2017/541 o boji proti terorismu: dopad na základní práva a svobody

[European Union, Fundamental Rights Agency, Second European Union Minorities and Discrimination Survey Muslims – Selected findings](#) (2017)

Evropská unie, Agentura pro základní práva, Druhý průzkum Evropské unie o menšinách a diskriminaci muslimů - vybraná zjištění (2017).

[European Union, Fundamental Rights Agency, Compendium of practices for hate crime](#)

Evropská unie, Agentura pro základní práva, Sborník postupů pro trestné činy z nenávisti

Human Rights (OSCE/ODIHR), Understanding Anti-Muslim Hate Crimes - Addressing the Security Needs of Muslim Communities: A Practical Guide (2020)

[Organisation for Security and Cooperation in Europe / Office for Democratic Institutions and Human Rights \(OSCE/ODIHR\), Understanding Anti-Muslim Hate Crimes - Addressing the Security Needs of Muslim Communities: A Practical Guide](#) (2020)

Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě / Úřad pro demokratické instituce a lidská práva (OBSE/ODIHR), Jak rozumět trestným činům z nenávisti vůči muslimům - řešení bezpečnostních potřeb muslimských komunit: Praktický průvodce (2020)

[OSCE/ODIHR, Council of Europe and United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation \(UNESCO\), Guidelines for Educators on Countering Intolerance and Discrimination against Muslims: Addressing Islamophobia through Education](#) (2011)

OBSE/ODIHR, Rada Evropy a Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO), Pokyny pro pedagogy k boji proti netoleranci a diskriminaci muslimů: Řešení islamofobie prostřednictvím vzdělávání (2011).

[OSCE/ODIHR, Information Against Hate Crimes Toolkit](#)

OBSE/ODIHR, Soubor nástrojů pro boj proti trestným činům z nenávisti

[OSCE/ODIHR, Training Against Hate Crimes for Law Enforcement \(TAHCLE\) programme](#)

OBSE/ODIHR, program Školení proti trestným činům z nenávisti pro orgány činné v trestním řízení (TAHCLE)

[OSCE/ODIHR, Prosecutors and Hate Crimes Training \(PAHCT\) programme](#)

OBSE/ODIHR, Program školení státních zástupců o trestných činech z nenávisti (PAHCT)

[United Nations, Committee on the Elimination of Racial Discrimination \(CERD\), General Recommendation No. 36 on Preventing and Combating Racial Profiling by Law Enforcement Officials \(2020\), CERD/C/GC/36](#)

Organizace spojených národů, Výbor pro odstranění rasové diskriminace (CERD), Obecné doporučení č. 36 o prevenci a boji proti rasovému profilování ze strany příslušníků donucovacích orgánů (2020), CERD/C/GC/36.

United Nations, [International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination](#)

Organizace spojených národů, Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace

[United Nations, Office of the High Commissioner for Human Rights and the United Nations Development Fund for Women \(UNIFEM\), UN Division for the Advancement of Women, Report of the Expert Group Meeting on gender and racial discrimination \(2000\)](#)

Organizace spojených národů, Úřad vysokého komisaře pro lidská práva a Rozvojový fond OSN pro ženy (UNIFEM), Oddělení OSN pro podporu žen, Zpráva ze zasedání expertní skupiny o genderové a rasové diskriminaci (2000).

[United Nations, Secretary General, Strategy and Plan of Action on Hate Speech](#)

Organizace spojených národů, generální tajemník, Strategie a akční plán proti nenávistným projevům

[United Nations, Special Rapporteur on freedom of religion or belief, Report on countering Islamophobia/anti-Muslim hatred to eliminate discrimination and intolerance based on religion or belief \(2021\), A/HRC/46/30.](#)

OSN, Zvláštní zpravodaj pro svobodu náboženského vyznání nebo víry, Zpráva o boji proti islamofobii/protimuslimské nenávisti s cílem odstranit diskriminaci a nesnášenlivost na základě náboženského vyznání nebo víry (2021), A/HRC/46/30.

[United Nations, Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism, Report on the human rights impact of policies and practices aimed at preventing and countering violent extremism \(2020\), A/HRC/43/46](#)

Organizace spojených národů, zvláštní zpravodaj pro prosazování a ochranu lidských práv a základních svobod v boji proti terorismu, Zpráva o dopadu politik a postupů zaměřených na prevenci a potírání násilného extremismu na lidská práva (2020), A/HRC/43/46.

[United Nations, Special Rapporteur on contemporary forms of racism, racial discrimination, xenophobia and related intolerance, 2017 Report, A/72/287](#)

OSN, Zvláštní zpravodaj pro současné formy rasismu, rasové diskriminace, xenofobie a související nesnášenlivosti, Zpráva za rok 2017, A/72/287.

United Nations, [UNESCO, Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence \(2021\)](#)

Organizace spojených národů, UNESCO, Doporučení o etice umělé inteligence (2021)

United Nations, [UNESCO, Declaration on the Principles of Tolerance \(1995\)](#)

Organizace spojených národů, UNESCO, Deklarace o zásadách tolerance (1995).

United Nations, [Universal Declaration of Human Rights](#)

OSN, Všeobecná deklarace lidských práv

Judikatura citovaná v částech II a III

Evropský soud pro lidská práva

Dahlab proti Švýcarsku (č. 42393/98), rozhodnutí ze dne 15. února 2001.

Norwood proti Spojenému království (č. 23131/03), rozhodnutí ze dne 16. listopadu 2004.

Leyla Şahin proti Turecku [GC], (č. 44774/98), rozhodnutí ze dne 10. listopadu 2005.

Köse a další proti Turecku (č. 26625/02), rozhodnutí ze dne 24. ledna 2006.

Soulas a další proti Francii (č. 15948/03), rozhodnutí ze dne 10. července 2008.

Dogru proti Francii (č. 27058/05) a Kervanci proti Francii (č. 31645/04), rozhodnutí ze dne 4. prosince 2008.

Féret proti Belgii (č. 15615/07), rozsudek ze dne 16. července 2009.

Le Pen proti Francii (č. 18788/09), rozhodnutí ze dne 7. května 2010.

S.A.S. proti Francii (č. 43835/11), rozsudek ze dne 1. července 2014.

Ebrahimian proti Francii (č. 64846/11), rozsudek ze dne 26. listopadu 2015.

Osmanoğlu a Kocabaş proti Švýcarsku (č. 29086/12), rozsudek ze dne 10. ledna 2017.

Belcacemi a Oussar proti Belgii (č. 37798/13), rozsudek ze dne 11. července 2017.

Dakir proti Belgii (č. 4619/12), rozsudek ze dne 11. července 2017.

E.S. proti Rakousku (č. 38450/12), rozsudek ze dne 25. října 2018.

Sanchez proti Francii (č. 45581/15), rozsudek ze dne 2. září 2021.

Soudní dvůr Evropské unie (SDEU)

Věci C-157/15, Samira Achbita, Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding v. G4S Secure Solutions NV and 188/15 Bougnaoui a Association de défense des droits de l'homme (ADDH) proti Micropole Univers, CJEU, 14 března 2017.

Věci C-804/18 a C-341/19, IX v. WABE eV a MJ v. MH Müller Handels GmbH, SDEU, 15. července 2021.

Výbor OSN pro lidská práva

Yaker proti Francii (č. 2747/2016), 17. července 2018.

Hebbadj proti Francii (č. 2807/2016), 17. července 2018.